

Yabancı Dil Eğitiminde Örtük Öğrenim Yönteminin Okuma Parçalarına Uyarlanması

Ali Aycan Kolukisa¹ ve Baktygul Kulamshaeva²

Özet

Günümüzde yabancı dil eğitiminde pek çok değişik metot ve yöntem kullanılmaktadır. Ancak bunların içerisinde özellikle İngilizce eğitimi konusunda İkinci dil edinim teorilerinden oldukça sıklıkla faydalandığı görülür. Doğrudan sonraki süreçte, ana dilimizi öğrenirken meydana gelen gelişmeler konusunda hemen hemen hiç birimizin kesin bir anısı bulunmamaktadır. Genellikle farkında olmadan meydana gelen bu öğrenme şekli ikinci dil edinim teorilerinde “implicit (örtük) öğrenim” terimi ile ifade edilmektedir. Buna karşın, yabancı dili öğrenen bireyin bilinçli ve farkında olarak yapmış olduğu çalışmalar hususunda ise, “explicit (bilinçli)” teriminin kullanıldığı görülmektedir. Örtük öğrenme her ne kadar çocuk yaşlarda daha net bir şekilde tespit edilebilir bir öğrenme şekli olsa da, uygun ortam ya da öğrenim teknikleri kullanıldığı takdirde ileri yaşlarda da faydalanılabilen bir öğrenim şekli olduğu bu çalışmada savunulmaktadır.

İnsanoğlunun asırlardan beri yabancı dil öğrenimi konusunda hayalini kurduğu öğrenim şekli olan bilinçdışı öğrenmeyi geniş ölçüde gerçekleştirebilecek önemli teorik ve pratik bilgiler içeren bu çalışmada, Örtük Öğrenim metodu okuma parçalarına uyarlanarak, bireylerin hedeflenen yabancı dile ilişkin dilsel girdileri herhangi bir gaye gütmeksizin, farkında olmadan elde etmesi olanaklı kılınmıştır. Bu yöntemin ileride pek çok hikâyeye farklı dillerde de uygulanmasıyla, yabancı dil öğrenim yükünün azaltılması ve bireylerin hedeflenen dile ilişkin öğrenim farkındalığı pasif iken, o dile ait dilsel girdileri öğrenebilmeleri amaçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: İkinci dil edinimi, örtük öğrenme, bilinçli öğrenme, geribildirim, Kırgız Türkçesi

Implicit Learning Theory For Reading Texts

Abstract

Today there are many different methods and techniques for foreign language teaching. However, among these undoubtedly, English Language Teaching is the one which has a great number of methods. It is because it frequently draws on theories and principles from Second Language Acquisition. Almost no one has a memory about how we develop our native language. This type of language acquisition that occurs unconsciously in our childhood is called as "Implicit Learning" in Second Language Acquisition. On the contrary, for the type of foreign language acquisition of individuals who learn foreign languages as a result of studying the rules and the properties of these languages intentionally, the term "Explicit Learning" is used. It is claimed in this paper that although it is easy to observe implicit learning in the language acquisition process of children, implicit learning

To cite this article: Kolukisa, A. A. & Kulamshaeva, B. (2015). Yabancı dil eğitiminde örtük öğrenim yönteminin okuma parçalarına uyarlanması, *International Journal of Humanities and Education*, 1:2, 168-181

¹ Yrd. Doç. Dr., Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Doğu Dilleri ve Edebiyatları Bölümü, Japon Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı,

E-mail: kolukisa_aycan@hotmail.com

² Dr., Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Bölümü, Kuzey-Batı (Kıpçak) Türk Lehçeleri Uzmanı,

E-mail: b.kulamshaeva@gmail.com

theory can be utilized for also adults if the appropriate techniques and methods are developed with accordance to the speech situation and the language environment.

Mankind is yearning for a way of learning foreign languages for centuries without an extra effort. In this study, a new method is introduced by adapting implicit learning theory practically to the reading texts. According to the outcomes of this paper, this adaptation might have a key-role for the readers to be able to acquire any input unconsciously belonging to the target language. Using this new method in reading texts enables to block the awareness of the learners, so that it becomes possible to learn a foreign language without making any extra effort.

Key words: Second language acquisition, implicit learning, explicit learning, feedback, Kyrgyz language

Giriş

Yabancı dil öğretiminde günümüze kadar pek çok yöntem kullanıldığı bilinmektedir. İkinci dil edinimine ait bir takım teorilerin yabancı dil eğitime olan katkısı ise şüphe götürmezdir. İnsanoğlu, doğduktan sonraki dönemde öncelikle çevresindeki sesleri, renkleri ve daha sonrasında ise şekiller ile nesnelere duyu organlarıyla tanıma evresinden geçerek dış dünyayı algılama çabası sayesinde öğrendiklerini seslerle birleştirip konuşma yeteneğine sahip olmaktadır. Konuşmayı öğrenme sürecinde ise bu gelişmelerin nasıl meydana geldiği konusunda hemen hemen hiç birimizin kesin bir anısı bulunmamaktadır. Genellikle farkında olmadan meydana gelen bu öğrenme şekli için İngilizcedeki ikinci dil edinim teorilerinde “implicit” teriminin kullanıldığı görülür. Buna karşın, yabancı dili öğrenen bireyin bilinçli ve farkında olarak yapmış olduğu çalışmalar için ise, “explicit” terimi tercih edilmektedir. Bu iki terimin Türkçede zaman zaman farklı karşılıkları da önerilmekle beraber, bu çalışmada “implicit” terimi için “örtük” (bkz. Hamamcı ve Hamamcı, 2014, s.38) ve “explicit” terimi için ise “bilinçli” (bkz. Demircan, 2005, s.76) kelimeleri uygun görülmüştür. Demircan (2005)’te örtük öğrenmenin, sadece ergenliğe kadar sürebildiğine dair çalışmaların olduğundan bahsedilmekte, ancak bu iddiaların tam olarak kabul edilebilir olmadığı hususunda da bilgi verilmektedir (s.76). Dolayısıyla, örtük öğrenme her ne kadar çocuk yaşlarda daha net bir şekilde tespit edilebilir bir öğrenme şekli olsa da, aslında uygun ortam ya da öğrenim teknikleri kullanıldığı takdirde ileri yaşlarda da faydalanılabilen bir öğrenim şekli olduğu düşünülebilir.

Öte yandan, yabancı dil eğitiminin ana dil eğitimiyle kesiştiği noktalardan biri olarak, kitap okuma ve anlama becerisi verilebilir. Özellikle yabancı bir kültürü tanıtmaya ve o dilde mevcut olmayan doğal dil ortamını geçici süre ile de olsa suni olarak yaratma becerisine sahip olan kitap okuma, yabancı dil eğitiminin vaz geçilmez ve olmazsa olmazları arasında yer almaktadır. Darancık (2012)’de okuma eyleminin öğrencilere hedef dilde yeni sözcükler,

deyimler ve kültürel ifadeler öğretmekle birlikte söz konusu yabancı dilin akıcı bir şekilde konuşulmasına da olanak sağladığından bahsedilir (s.255).

Bu noktada dil öğreniminde oldukça özel bir yeri olan örtük öğrenmenin bir şekilde okuma parçalarına uyarlanabilirliği hususunda düşünmekte fayda vardır. Okuyuculara farkında olmadan başka bir dili kavratmak ve bilinçaltına hitap ederek örtülü bir şekilde hedef dile ait dil girdilerini onlara kazandırmak belki de insanoğlunun asırlardan beri yabancı dil öğrenimi konusunda hayalini kurduğu çalışmalardan biridir. Bu çalışma, bu hayali belirli ölçüde gerçekleşir kılabilecek önemli teorik ve pratik veriler içermektedir.

Örtük öğrenme yönteminin okuma parçalarına ne şekilde uyarlanabileceği mevzusunda yoğunlaşmadan önce bilinçli (explicit) ve örtük (implicit) öğrenmenin tam olarak ne olduğu ve bu öğrenim yöntemlerinden nasıl yararlandığı konusuna değinmekte fayda vardır.

Bilinçli ve Örtük Öğrenme

Hulstijin (2005), bilinçli ve örtük öğrenme konusunda aşağıdaki şekilde tanımlamada bulunur.

Explicit learning is input processing with the conscious intention to find out whether the input information contains regularities and, if so, to work out the concepts and rules with which these regularities can be captured. Implicit learning is input processing without such an intention, taking place unconsciously. (Hustijin, 2005, s.131)

Çeviri: Bilinçli öğrenme, bilinçli olarak dilsel girdi bilgilerinin belirli bir düzen içerip içermediğini tespit eden ve eğer içeriyorsa bu düzen ile elde edilebilen kavram ve kuralları yerine getiren dilsel girdi işlemidir. Örtük öğrenme ise, dil girdilerinin böyle bir niyet olmaksızın, tamamen şuursuzca meydana gelen girdi işlemidir.

Ellis R. (2009) ise *Bilinçli Öğrenme*'nin, bir biri ardına çok sayıda ezber yapmak gibi, işleyen belleğimiz üzerinde oldukça ağır bir yükü olduğundan bahsederken, *Örtük Öğrenme* esnasında bireylerin verdikleri tepkilerden bir takım şeyler öğrendiklerinin aşikâr olduğundan ancak bireylerin bu bilgileri nasıl öğrendiklerine ilişkin farkındalıklarının mevcut olmadığından söz eder (s. 3). Yine Rebuschat (2015) da, örtük öğrenme ile ilgili olarak “belli bir gaye olmaksızın elde edilen bilinçdışı bilgi edinebilme yetisidir” şeklinde bir açıklama yapmakta olup, örtük öğrenme (implicit learning) kavramının ilk olarak 1967’de Arthur Reber tarafından ortaya atıldığı bilgisini de vermektedir (s.298).

Dolayısıyla bilinçli olarak ve belirli bir hedefe ulaşmak için bireylerin farkında olarak yaptığı her türlü çalışma *Bilinçli Öğrenme* olarak ele alınırken, herhangi bir gaye gütmeksizin ve

farkında olmadan elde edilen bir takım bilgiler ise *Örtük Öğrenme* olarak değerlendirilmektedir. Örneğin, yabancı dil öğrenimi için kişinin bilinçli olarak sarf ettiği çaba ve çalışmalar, aldığı dersler, ders kitaplarını kullanarak yapmış olduğu bilinçli çalışmaların tamamı *Bilinçli Öğrenme* kapsamına girmektedir. *Örtük Öğrenme*'ye örnek olarak ise, melodisini sevdiğimiz bir parçanın sözlerini farkında olmadan mırıldar bir hale gelmek verilebilir. *Örtük Öğrenme* esnasında bireyler özel bir çaba sarf etmedikleri için ilgi odaklarında kayma ya da yaptığı öğrenimden sıkılma yahut fiziksel olarak beynin yorulması gibi durumlar da söz konusu değildir. Bu nedenle çoğu kez “bilinçdışı” ya da “bilinçaltı öğrenme” olarak da adlandırılır. Kondoh ve Komori (2012)'de *Örtük Öğrenme* aşağıdaki şekilde tanımlanırken bireylerin somut olarak öğrenim yaptıklarını algılamadıklarına ilişkin açıklama dikkat çekicidir.

具体的に何を学んでいるかという認識のない学習。用例や事例に多く出会うことにより何らかの規則性を抽出する帰納的な学習であることが多い。(Kondoh ve Komori, 2012, s.46)

Çeviri: Neyi öğreniyor olduğu bilinci somut olarak mevcut olmaksızın yapılan öğrenme şeklidir. Pratik kullanımlar ve örneklerle sıklıkla karşılaşılması neticesinde bir şekilde kuralların çıkarımı yapılarak dönüşlü bir biçimde meydana gelen öğrenim şekli olmasına sıklıkla rastlanır.

Ayrıca Kondoh ve Komori (2012)'de, yabancı dilde belli bir eylemi öğretirken bu eylemin çizilmiş olduğu resimle birlikte sadece hedef dildeki telaffuzunun defalarca tekrar edilerek bireylere gösterme yönteminin de örtük öğrenmenin bir türü olarak değerlendirildiği görülür (s.46). Bu örnek, örtük öğrenmeyi dil öğrenimine uygulamada daha pek çok değişik yöntemin olabileceğini işaret etmektedir.

Bilinci, dikkatin bir ürünü olarak tanımlayan Ellis N. (1994) ise, bilinçli öğrenmenin bireyin farkındalığı açık iken uygulanması gerektiğinden bahseder (s.38). Dolayısıyla bir öğrenim yönteminin *bilinçli* sayılıp sayılmaması hususunda, öğretici konumunda olan kişi ya da materyallerin bunu ne şekilde gerçekleştirdiğine değil, daha çok öğrenen bireylerin öğretilenleri ne şekilde algıladığına odaklanılır. Bu sebeple, öğretici konumunda olan yazılı materyal ya da kitaplar her ne kadar *bilinçli öğrenmeyi* temel almış gibi gözükseler de bu materyallerin içerisine, uygun yöntem seçildiği takdirde okuyucunun farkındalığı uyarılmadan ya da aktif hale getirilmeden bir takım bilgilerin yüklenebilmesi de mümkün diye düşünülmektedir. Başka bir deyişle, okuyucunun farkındalığı aktif hale getirilmeden de okuyucuya örtük bir şekilde bir takım bilgilerin iletilebilmesi mümkündür.

Bu çalışmada, yukarıda bahsi geçen örtük öğrenim yönteminin okuma parçalarına ne şekilde uyarlanacağı güzel bir örnekle gösterilmektedir. Aşağıdaki okuma parçası bu amaç doğrultusunda özel olarak oluşturulmuştur. Okuyucunun perspektifi göz önüne alınarak örtük öğrenim metodunun uyarlamasının yapıldığı “Tudy’nin Kırgızistan Macerası” adlı öykümüz, Kırgızca bilmeyen okurlara başlangıç seviyesindeki Kırgızca kalıpları örtük bir şekilde öğretmeyi hedeflemektedir. Ancak çalışmanın bütünlüğü açısından düşünülerek, çocuk öyküsü olarak tasarlanmış olan eserden sadece kısa bir kesit burada ele alınmıştır.

Tudy’nin Kırgızistan Macerası

(Bölüm I)

Gözlerini açtığı anda masmavi gökyüzü üzerinde duruyordu. Bir an nerede olduğunu anlayamadı. En son hatırladığı şey alev topuna dönmüş gemisinin atmosferden geçerek süzülüp düştüğüydü. Hafızasını tazelemeye çalışsa da bir türlü ne olduğunu anımsayamıyordu. Doğrudu ve çevresine baktı. Kendi boyuna kadar uzanan yemyeşil bitkilerin arasında çeşit çeşit yaratıklar kendilerince bir şeyler yapıyorlardı. Tudy’nin hemen yanında küçük ince uzun ve siyah vücutlardan çıkan altı bacaklı ilginç yaratıklar bulunmaktaydı. Hızlıca ve bir biri ardına dizilerek ilerleyen bu yaratıklar ağızlarında bir şeyler taşıyordu. Tudy bu yaratıklardan birinin önüne eğilerek onlarla konuşmak istedi ve kendi dilinde onlara şöyle dedi.

- «Affedersiniz, ben neredeyim?»

Ancak bu küçük yaratık Tudy’nin sorusunu cevaplamadan hızlı adımlarla koşarak uzaklaştı. Tudy bir türlü bu yere nasıl geldiğini anımsayamıyordu. Bildiği tek şey, çevresindeki varlıklarının hiçbirisinin kendi ülkesindeki gibi olmadığıydı. Kendi boyuna ulaşan uzun ve yeşil yapraklı bitkileri daha önce hiç görmemişti. Derken önünde uzayıp kısalarak giden ve kıvrım kıvrım olan kabuğunu üzerinde taşıyan bir yaratık daha fark etti. Tudy yine bir ümitle bu yaratığa yaklaşarak kendi dilinde tekrar sordu:

- «Affedersiniz, ben neredeyim? Burası neresi?»

Ancak bu yaratık da sanki Tudy’yi hiç duymamış gibi yoluna devam edip gitti. Tudy daha büyük bir merakla tepeden aşağı doğru inmeye başladı. Bu kez karşısına daha önce gördüklerinden çok daha büyük bir yaratık çıktı. Bunun dört bacağı ve kocaman bir kafası vardı. Tudy çaresizce ona yaklaştı ve kendi dilinde yine sordu:

- «Affedersiniz, burası neresi? Nerede olduğumu söyleyebilir misiniz?»

O yaratık Tudy’ye bakarak, büyük bir gürlütle “Möö-ö-ö-ö”, dedi. Tudy ciğerlerini patlatırcasına titreten bu sesteki korkuyla irkilip geriye birkaç adım attı. Tam o sırada ayağı bir taşa takılarak tepeden aşağı yuvarlanmaya başladı. Yuvarlandı, yuvarlandı ve yuvarlandı... Gözlerini açtığı anda tekrar üzerindeki mavi gökyüzünü gördü. Tudy’nin gözleri önünde bir an, kendi ülkesindeyken gökyüzünde süzülen renkli kanatlı ve göz kamaştırıcı güzellikte olan ve uçarken ardında parlak bir iz bırakan zümrüt kuşları belirdi. Kendini kısa bir süreliğine evinde zanneden Tudy, iri gözlerini küçücük yumruklarıyla ovuşturdu. Az önce gördüğünü zannettiği zümrüt kuşları yok olmuştu. Gördüğü gökyüzü de kendi dünyasındakinden farklı olup pembeye çalan açık kırmızı değil,

maviydi. Gökyüzüne bir kez daha uzun uzun baktı. Nereden geldiğini ve neler olduğunu tekrar anımsamaya çalıştı. Bu kez de, kafasında yeşil yaprakları olan iri gözlü küçük kız kardeşinin tatlı gülümsemesi ile annesinin güler yüzü gözlerinin önünde belirdi. Fakat onların hiçbiri yanında yoktu. Tudy kendini çok yalnız hissetti birden. İçine bir korku düştü. İri mavi gözleri doldu ve kafasındaki küçük şirin yaprağı aşağı doğru büküldü. Ağlayası geldi. Ne yapacağını, nereye gideceğini bilemiyordu. Ancak güçlü olması gerektiğini yüreğinin derinliklerinde bir yerlerde hissediyordu. Bir çözüm bulması gerekiyordu. Cesaretini toplayarak yutkundu ve küçük şirin elleriyle gözyaşlarını sildi. Ayağa kalkıp tekrar etrafına bakındı. Önünde, tepeleri karla kaplı yüksek dağlarla çevrilmiş, yemyeşil çayırlar ve rengârenk çiçeklerle dolu bir vadi uzanıyordu. Dağın tepesinden aşağı doğru akan ve vadiyi tam ortasından ikiye bölen nehrin şırıltısı, cıvı cıvı öten kuşlar, çiçekten çiçeğe konan küçük sarı ve siyah çizgili yaratıklar, göz kamaştırıcı güzellikte olan ve oradan oraya uçuşan renkli kanatlı böcekler adeta mükemmel bir ressamın fırçasından çıkmış kusursuz bir tabloyu andırıyordu. Tudy etrafına hayranlıkla bir süre baktı. Bütün bu ahenk ve uyum onun içine tanımlaması güç bir huzur verip, onu sakinleştirdi. Nehrin kıyısından aşağı doğru ilerlemesi gerektiğini düşünüyordu. Uzun bir süre gittikten sonra nehrin kıyısına ulaştı. Nehir boyunu vadiden aşağıya doğru takip etmeye başladı. Derken önüne çıkan bir düzlükte üstü örtülmüş, tepesi bir miktar açık bırakılmış yuvarlak bir yapı gördü. Bu yapının tepesinden gökyüzüne doğru ince bir duman tütmekteydi. Tudy çok yorgun ve bitkindi. Acıkmıştı. Yapının üstünden çıkan dumanla yayılan enfes koku Tudy'nin iştahını bir kat daha artırmıştı. Küçük ve temkinli adımlarla üstü örtük bu yapıya doğru ilerlemeye başladı. Önce sessizce etrafını dolandı, görünürde kimseler yoktu. Daha sonra ürkererek de olsa bu yapının yarı açılmış olan kapısından içeri girdi ve etrafına bakındı. Burası Tudy'nin gittiği hiçbir eve benzemiyordu. Sağ tarafında kapı kacakları vardı. Kımız³ yapımında kullanılan bu malzemelerin ne olduğu konusunda Tudy'nin en ufak bir fikri yoktu. Ayrıca kapı kacaklarının yanına serilmiş çığdanın⁴ üzerinde kurumaya bırakılmış leziz kurutlar⁵ da vardı. Solunda ise bu yapıyı kaplayan kalın keçenin duvarına asılı bir av tüfeği, kamçı ve yular bulunmaktaydı. Onun aşağısında da eyer duruyordu. Ancak Tudy bunların hiçbirinin ne olduğunu bilmiyordu. Kalın keçeyle örtülmüş ve tepesinde kocaman bir delik bulunan bu yapı Tudy'ye kendi gezegenindeyken küçük kız kardeşiyle saklambaç oynadığı oyun çadırını anımsattı. Ancak bu çadır oyun çadırından çok daha büyüktü. Derken çadırın tam ortasındaki delikten dışarıya süzülen o enfes kokunun kaynağını fark etti. Tudy, iştahını kabartan kokuya doğru ilerlemeye başladı. O koku çadırın tam ortasına kurulmuş kolomto⁶ adı verilen düzeneğe asılı kazandan geliyordu. İşte tam o sırada, kazana kadar uzanan korkunç bir gölgenin ansızın arkasında belirdiğini hissetti. Tudy irkilerek arkasına döndü. Kapıda kendinden 2-3 kat büyük, iri cüsseli, kafasında uzun ve az evvel gördüğü tepesi karlı dağları andıran bir şapka giyen bir dev duruyordu. Tudy korkudan tir tir titriyordu. Ayakları artık onu taşıyamaz bir halde yere çömeldi. Dev gölge yaklaştıkça yaklaştı. Korkudan Tudy'nin yüreği küt küt atıyordu, artık neredeyse gözlerini kapatacağı ki, çadırın

³ Kımız – Kısırak sütünden fermente edilerek yapılan geleneksel Kırgız içeceği. Sadece Kırgızlar değil, tüm Orta Asya Türklerinin bugün de severek içtikleri en önemli besindir.

⁴ Çığdan – stipa gigantea adı verilen sorguçotugillerden yüksek sert bir otun saplarından kurularak hasır şeklinde yapılan ve genellikle Kırgızların çadırının kapı kacak kısmını bir duvar şeklinde kapatan bir yapıdır. Bunu daha küçük ebatlarda yaparak kazanın üstünü kapatmada, kurut ve başka yiyecekleri üzerine sererek kurutmada kullanırlar.

⁵ Kurut - suyu iyice sıkıldıktan sonra kaynatma esnasında içine kurutulmuş kayısı parçaları da katıp yuvarlayarak kurutulmuş yoğurt küreciklerinin adıdır. Protein bakımından zengin, besin değeri yüksek olan bu yiyecek genellikle koyun, keçi ve inek sütünden yapılır.

⁶ Kolomto – “boz üy”/ Kırgız çadırının tam ortasına yemek pişirmek için kurulan ocak.

tepesindeki tündükten⁷ süzülen ışık o korkunç dev gölgenin yüzünü aydınlattı. Tudy, en az kendisi kadar şaşkın gözlerle bakan sevimli bir yüz gördü.

- “Sen kimsiñ? Bul cerde emne kılıp cürösüñ?” dedi o sevimli yüzlü dev.

Tudy'nin kim olduğunu ve burada ne aradığını merak eden devin ses tonundaki şaşkınlık ve yüzündeki şefkat bir anlığına Tudy'nin içini rahatlatmıştı. Konuşmalarını anlamasa da adamın şefkatli bakışı ve nazik ses tonu ona kendi evini ve babasını anımsatmıştı. Tudy bir anda kendini toparladı ve kendi dilinde iki kelime mırıldanarak hızlıca kaçıp çadırdan dışarı attı kendini ve çadırın yanında bulunan çalılığa gizlendi. Tudy bir an kâbus gördüğünü düşündü ve tekrar gözlerini ovuşturdu. Ancak bu bir rüya değildi, üstelik rüya bile olsa nasıl uyanacağını bulması gerekirdi. Tekrar hafızasını toparlamaya çalıştı. Gezegeninden nasıl ayrıldığını, buraya nasıl geldiğini ve bu devin bir anda nereden karşısına çıktığını düşünmeye zorladı kendini. Bu gezegendeki her şey onun için çok farklı ve yeniydi. Tudy yaşlı gözlerle hüzünlü bir şekilde gökyüzüne doğru baktı. O sırada adam Tudy'nin bulunduğu çalılığa yaklaşmış ve Tudy'le birlikte gökyüzüne doğru bakıyordu. Ansızın adamın yanında belirmesiyle irkilen Tudy'ye içinden bir ses korkmamasını söylüyordu. Derken Tudy bir kez daha yutkunarak cesaretini topladı ve ürkek gözlerle adama bakmaya çalıştı. Adam gökyüzüne bakarken Tudy'ye:

- Sen da Kundaydın musapırıñıñ da, dedi.

Adam onun bir Tanrı misafiri, kendisi gibi onun da Allah'ın bir kulu olduğunu ifade eder gibiydi. Bir müddet ne yapacaklarını bilemez durumda şaşkın gözlerle birbirlerine bakarak kalakaldılar. Ortalığı bürüyen sessizliği Tudy'nin karnından ansızın gelen gurultular böldü. Tudy'nin aç olduğunu fark eden Adam:

- Açsıñbı? dedi Tudy'ye ve bir anda çadırın içene girip, elinde bir tabak beşbarmak⁸ ile çıka geldi. Onu Tudy'ye uzattı ve:

- Bul beşbarmak, beş-bar-mak, dedi.

Tudy kısa bir tereddütten sonra, aynı şekilde tekrar etmeyi denedi: “beşş-paa-mk”. Adam yüzünde komik bir gülümsemeyle şöyle devam etti:

- Bul Kırgızdın uluttuk tamagı⁹... Ta-mak¹⁰... Tamak... Daamduu tamak¹¹...

Tudy adamın ne dediğini tam anlamamıştı. Ama önüne konan leziz yemeğin kokusu iyice iştahını kabartmıştı. Tudy birkaç kez bir adama bir de önündeki beşparmak dolu tabağa baktı. Adam Tudy'ye, “Ce” dedi ve sonra da “Ce! Daamduu tamak” şeklinde tekrarladı. Derken adam Tudy'ye beş parmağını göstererek, “Munu beş barmagıñ menen ceysiñ”, diyerek kendi tabağındaki beşparmağı yemeye koyuldu. Tudy bir süre adamı izledikten sonra önündeki leziz yemeğin kokusuna daha fazla dayanamayarak adamın yediği şekilde yemeye başladı. Karnını

⁷ Tündük – Kırgız çadırının ortasındaki ocak yakıldığında dumanın içeridekileri rahatsız etmeden dışarı çıkabilmesi için yapılmış, çadırın en üstünde bulunan tepe deliği. İplerle kontrol edilen bu hava deliği yağmur ve aşırı soğuklarda kapatılabilir bir mekanizmaya sahiptir.

⁸ Beşbarmak – haşlanarak pişirilen ve ufak parçalara ayrılarak doğranan et ve kesilmiş hamur ile yapılan Kırgız ve Kazakların milli yemeğidir. Yemeğin adı da yemeği yeme şekline ileri gelmektedir, yani bu yemek özel bir usulle beş parmakla yendiğinden adına da “beşbarmak” denilmiştir.

⁹ Bu Kırgızların milli yemeği.

¹⁰ Yemek.

¹¹ Lezzetli yemek.

doyurduktan sonra yorgunluktan bitkin düşen Tudy sevimli dev adamın otağında uyuya kalmıştı. Adam Tudy'ye şefkatle bakıyor, onun kendisine gönderilmiş Tanrının bir armağanı olduğunu düşünüyordu. Ancak adama göre tek bir sıkıntı vardı, o da birbirlerini nasıl anlayacaklarıydı... Dev adam Tudy'ye kendini nasıl anlatacağını düşünürken derin bir uykuya daldı...

Tudy'nin dünya denen gezegendeki ilk günüydü bu. Kendi yuvasından milyonlarca ışık yılı uzaklıktaki bu yeni yuva Kırgızistan dağlarındaki bir avcının çadırıydı. Kırgızcada buna “boz üy” diyorlardı. Bu arada Tudy'nin anne ve babası onun yokluğunu fark etmiş, büyük bir endişeyle onu aramaya başlamışlardı...

Yukarıdaki bölümde bir kaza sonucu dünyaya düşen Tudy'nin öyküsü anlatılmaktadır. Öykünün temelini farklı dünyalardan olan iki canlının birbirlerini anlama çabası oluşturmaktadır. Öte yandan farklı kültürlerde doğup büyüyen bizlerin, yani insanoğlunun da farklı bir dille ve hatta kültürle tanıştığında hissettikleri ve karşılaştığı sorunlar, yukarıdaki öyküden çok da farklı değildir. Geleneksel yöntemlerde bilinçli öğrenme tekniği sıklıkla kullanıldığından bireyler öğrendikleri hedef dilde ihtiyaç duydukları ifadeleri dile getirmek için oldukça uzun bir süre o dilin kurallarını öğrenmek zorunda kalmaktadır. Oysa yabancı bir kültüre girince çoğumuz derdimizi anlatmak amacıyla o dilin genel geçer kurallarını bir yana bırakıp birer konuşma kılavuzu edinerek ilk başlarda çabalamaktayız. Başka bir deyişle çocukken bilinç dışı meydana gelen ana dil öğrenimi ve algısı, aslında uygun ortam ve materyaller oluşturulduğu takdirde daha sonra yabancı dil için de aynı şekilde işleyebilmektedir. Farklı bir kültüre girdiğimizde belirli ortamlarda dil konusunda ortaya çıkan ihtiyacımız doğrultusunda pek çok kalıp ezberleyip kullanabilir hale gelmemiz buna güzel bir örnek teşkil eder. Ancak, bu kalıpları ezberlerken bizler için önemli olan o kalıbın dilbilgisel kuralları ya da kendi ana dilimizde ne manaya geldiği değil, hangi durumda o kalıbın ya da sözcüklerin gerekeceğidir.

Tudy'nin macerası da bu duruma güzel bir örnek teşkil etmektedir. Bu öykünün en önemli özelliği, hikâyeyi çoğunlukla Tudy'nin gözünden ele alarak bu vasıtayla Kırgızca kalıpları örtük olarak okuyucuya ulaştırmasıdır. Dikkat edilecek olursa, her ne kadar hikâyenin ikinci kahramanı olan adam, Tudy'ye belli başlı bir iki kalıbı direk kendi dili olan Kırgızcada telaffuz ediyor olsa da, bunları bir ders ya da muhakkak suretle öğrenilmesi gereken olgular olarak öne sürmemektedir. Yine bir diğer nokta da, okuyucu perspektifi ile düşünüldüğünden, bazı kalıpların açıklamaları yalnızca okuyucunun tahminine bırakılarak örtük bir şekilde

algısına sunulmuş ve parça içerisinde direk olarak çeviri yapmaktan kaçınılmıştır. Böylece öykü içerisinde örtük öğrenme metodunu uyarlamak mümkün hale gelmiştir. Burada, ikinci kahraman kalıpları açıklayıcı bir şekilde Tudy'nin algısına sunmuş olsa da, algı durumu Tudy'nin bakış açısıyla, başka bir deyişle Kırgızca bilmeyenlerin olaylara bakışı ile belirlenmektedir. Bu durum özellikle öykünün aşağıda ele alacağımız ikinci kısmında daha net olarak görülmektedir.

Tudy'nin Kırgızistan Macerası

(Bölüm II)

Sabah olmuştu. Uyandığında dev adam yanında yoktu. Tudy usulca yattığı döşekten kalkıp, çadırdan dışarı çıktı. Dağların tepesinden ışıldayan güneş daha yeni yeni yükseliyordu. Etrafta cıvıl cıvıl kuşlar ötüyor, koyun ve keçiler meliyor, dağdan esen hafif rüzgâra karışan taze çimen ve çiçek kokusu ciğerini dolduruyordu. Tudy, gökyüzünden adeta cennetten bir bahçeye düşmüş gibi hissetti kendini bir an. Birden etrafında dönen tuhaf ve sevimli yaratığı fark etti. Kendinden biraz daha küçük olan bu dört bacaklı, dili bir karış dışarıda, tüylü ve uzun kulaklı bu yaratık sürekli Tudy'nin etrafında koşuşturuyor, kuyruğunu sallıyordu. Tudy, bu yaratığın kafasından okşayarak onunla da konuşmaya çalıştı.

- «Merhaba», dedi Tudy kendi dilinde köpeğe ve devam etti: «Benim adım Tudy. Senin adın ne?»
- Hav! Hav! dedi köpek.

Tudy, yine kendi dilinde: «Senin adın 'Hav! Hav!' mı?» dedi köpeğe, ancak bu kez herhangi bir cevap alamadı.

O sırada adam çıkageldi ve sanki Tudy'nin köpeğe ne sorduğunu anlamışçasına “Anın atı Caabars”, “Caa-bars” dedi ve ardından Tudy'ye sordu:

- Senin atın kim?

Ancak bu kez de adam hiçbir cevap alamadı. Tudy şaşkın şaşkın adama bakıyordu. Derken adam köpeği işaret ederek “Al Caabars”, “Al... Caa-bars” şeklinde iki kez tekrar edince Tudy'de cesaretini toplayarak “Arr... Caa-bars” dedi. Adam tebessümle tekrar uzakta duran köpeği işaret ederek bu kez daha yavaş bir şekilde heceledi “Al... Caa-bars”. Tudy de ardından köpeği küçük parmaklarıyla işaret ederek tekrarladı:

- Al Caa-bars.

Adam çok mutlu olmuştu. “İi, oşondoy! Azamat!” diyerek Tudy'i övdü. Bu kez tekrar eliyle önce köpeği işaret etti ve yine “Al Caabars” dedikten hemen sonra kendini işaret etti ve “Men Colaman” dedi. Daha sonra tekrar köpeği işaret etti ve bu kez “Al” dedi ve ardından da kendini göstererek “Men” dedi.

Tudy tam olmasa da biraz anlamış gibi hissetti kendini ve aynı şekilde önce köpeği ve sonra kendini işaret ederek:

- Al... Men¹², dedi.

Derken adam bu kez “Men Colaman” şeklinde yineledi ve ardından sadece kendini eliyle işaret ederek heceledi: “Co-lo-man”. Bu kez Tudy iyice anlamıştı ve bir anda ağzından şu kelimeler çıktı:

- Men Tudy...

İkinci bölümde ise, dilsel öğeler biraz daha belirginleştirilmiştir. Ancak yine de okuyucunun üzerinde dil öğrenimine ilişkin herhangi bir baskı kurulmadan örtük öğrenme metoduyla kalıplar hikâyenin içerisine yerleştirilmiştir. Söz gelimi, adamın köpeği işaret ederek “Al Caa-bars” şeklinde üçüncü tekil işaret zamiri ile birlikte köpeğin adını kullanarak temel cümle prensibini okuyucuya sezdirmesi ve devamında bunu yine aynı yöntemle tekrar pekiştirmeye çalışması okuyucuyu sıkmadan ve bilinçdışı bir şekilde hedef dile ait bilgileri ona nakletmeyi olanaklı kılmaktadır. Bu yöntem hikâyenin pek çok yerinde uygulanmıştır. Ancak bu yapılırken okuyucunun dil öğrenim konusundaki farkındalığı mümkün mertebe aktif hale getirilmemeye özen gösterilmiştir. Yine başka bir örnek olarak, “Al” ve “Men” sözcükleri doğal konuşma ortamı içerisinde okuyucuya örtülü bir şekilde aktarılmaktadır. Sonuç olarak hikâyenin başkahramanı olan Tudy’nin de bu ifadeleri doğru şekilde kullanması sağlanarak okuyucuya bu iki sözcüğün kullanımı konusunda örtük de olsa kesin bir mesaj verilmektedir. Devamında ise, adamın “Men Coloman” şeklindeki ifadesi, dilbilgisel açıdan basit temel cümlede görülen “A=B” ifadesinin açıklaması şeklinde işlev görerek ve okuyucunun da Tudy’nin bakış açısından olaylara bakması sağlanarak, aynı şekilde “Men Tudy” cümlesinin bilinçdışı olarak algılanması olanaklı kılınmıştır.

Öte yandan parçada bazı Kırgızca kalıplar bilhassa açıklanmadan bırakılarak okuyucunun hikâye içerisinde örtük olarak aktarılan dil hususunda düşünmeye sevk edilmesi ve böylece bu dile karşı olan ilgi odağının yüksek tutulması hedeflenmiştir.

Bunların dışında, Kırgızca konusunda daha fazla bilgi öğrenmek isteyen bireylere yönelik, bilinçli öğrenim tekniğinden faydalanılarak dipnotlarda Kırgızca söz varlığına ilişkin açıklamalara ve gerekli dilbilgisel bilgilendirmelere de başvurulmuştur. Ancak bu kısım okuyucunun farkındalığını aktif hale getirmemek için parçanın dış kısmında tutularak öykünün bütünlüğüne ve hikâyenin akışına zarar vermesi önlenmiştir.

¹² Kırgız Türkçesinde şahıs zamirleri 1. Tekil “men”, 2. Tekil “sen” (*“siz” kendinden büyükler için ve resmi tanışmada), 3. Tekil “al”; 1. Çoğullar için ise “biz”, 2. Çoğul “siler” (*sizder – kendinden büyükler için ve resmi konuşmada), 3. Çoğul “alar” kullanılır.

Böylece yabancı dil eğitiminde ikinci dil edinimine ilişkin teorilerden faydalanılarak, örtük öğrenim metodu hikâyenin içerisine yerleştirildikten sonra, bilinçli öğrenim metodu öykünün yalnızca dış kısmında kullanılmıştır. Ayrıca parça içerisinde bazı yerlerde geribildirim tekniğinden de faydalanılmış ve okuyucunun olası hataları göz önünde tutulmaya çalışılmıştır. Örneğin, Tudy'nin "Arr Caa-bars" şeklindeki yanlış ifadesi adam tarafından "Al Caa-bars" şeklinde doğrusu tekrarlanarak düzeltme geribildirimi (Corrective Feedback) uygulanmıştır. Yine ikinci bölümde, Tudy'nin Kırgızcada ilk doğru cümlesini söylemesi üzerine adamın "İi, oşondoy! Azamat!" şeklinde Tudy'yi övmesi sağlanarak okuyucunun pozitif geribildirimi örtük bir şekilde de olsa hissetmesi ve böylece kendisinin de Tudy'le aynı hisleri paylaşarak çevresindekilere aynı cümleyi tekrar etmesi amaçlanmıştır.

Sonuç ve Öneriler

Yabancı dil öğrenimi çoğu zaman uzun süren çabalamaları ve belirli dilbilgisel temeller üzerine çeşitli bilgileri sabırla üst üste inşa etmeyi gerektirmektedir. Bu nedenle belki de pek çok birey yabancı dil öğrenmek istese de yeterli disiplin ve zamana sahip olamadığından bu sevdadan vazgeçmektedir. Fakat diğer bir yandan, özellikle birinci dil ediniminden yola çıkılarak geliştirildiği de söylenebilen ikinci dil edinimine ait bazı teorilerin pratikte okuma parçalarına uyarlanması ile yabancı dil öğreniminde bireylere düşen yükün belirli ölçüde hafifletilebileceği düşünülmektedir.

Bu çalışmada, ikinci dil edinimi teorilerinden olan *Örtük Öğrenme* pratik olarak okuma parçasına uyarlanarak, okuyucunun dil öğrenimine ilişkin farkındalığı pasif konumda iken hedef dile ait pek çok dilsel girdinin örtük bir şekilde hikâyeyi okuyan bireylere iletimi sağlanmıştır. Bu sayede, okuyucuların hikâyede geçen kalıpları fazladan her hangi çaba sarf etmeden kullanabilir hale gelmesi amaçlanmıştır.

Öte yandan, ikinci dil edinimine ait teorilerden yabancı dil eğitiminde nasıl faydalanılabileceğine de ışık tutan bu çalışma, neticesinde elde edilen bilgi ve bulguların ileride Japonca başta olmak üzere daha pek çok dile de aynı şekilde uyarlanarak okuyucuların sıkılmadan hedeflenen dile ait daha pek çok bilgiyi edinebilmesi hususunda oldukça büyük bir ümit vaat etmektedir.

Kaynakça

- Darancık, Y. (2012). 'Yabancı Dili Geliştirme Yöntemi' ile Yabancı Dil Derslerinde Okuma Becerisinin Geliştirilmesi. *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21(2), 255-268.
- Demircan, Ö. (2005). *Yabancı-Dil Öğretim Yöntemleri*. İstanbul: Der Yayınları.
- Ellis, N. (1994). Consciousness in Second Language Learning: Psychological Perspectives on the Role of Conscious Processes in Vocabulary Acquisition. *AILA Review*, 11, 37-56.
- Ellis, R. (2009). Implicit and Explicit Learning, Knowledge and Instruction. In *Implicit and Explicit Knowledge in Second Language Learning, Testing and Teaching*, (eds.) Rod Ellis, Shawn Loewen, Catherine Elder, Rosemary Erlam, Jenefer Philp and Hayo Reinders, 3-25, NY: Multilingual Matters.
- Hamamcı, Z. & Hamamcı, E. (2014). Yabancı Dil Öğretiminde Biçim Odaklı Öğretim Modeli. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi – Journal of Research in Education and Teaching*, 3(1), 37-43.
- Hulstijn, J.H. (2005). Theoretical and empirical Issues in the study of implicit and explicit second-language learning: Introduction. *Studies in Second Language Acquisition*, 27 (2), 129-40.
- Kondoh, A. & Komori, K. (2012). *Kenkyusha Nihongo Kyoikujiten* (研究社日本語教育事典). Tokyo: Kenkyusha.
- Rebuschat, P. (2015). Implicit Learning. In *The Routledge Encyclopedia of Second Language Acquisition*, (ed.) Peter Robinson, 298-302, NY: Routledge Taylor & Francis.

Implicit Learning Theory for Reading Texts

Extended Abstract

Today there are many different methods and techniques for foreign language teaching. However, among these undoubtedly, English Language Teaching is the one which has a great number of methods. It is because it frequently draws on theories and principles from Second Language Acquisition (SLA). This paper is also the one making use of some theories from SLA to be able to teach the readers a foreign language without any extra effort.

Almost no one has a memory about how we develop our native language. This type of language acquisition that occurs naturally in our childhood is called as "Implicit Learning" in Second Language Acquisition. The most important characteristic of *Implicit Learning* is that it takes place without the conscious of human beings and during this process people generally have offline awareness. On the contrary, for the type of foreign language acquisition of

individuals who learn foreign languages as a result of studying the rules and the properties of these languages intentionally, the term "Explicit Learning" is preferred. However, as stated in Ellis (1994, p.38), it is not possible to distinguish both types of learning from outside, because we cannot know or determine which information is implicit, or which information is explicit for the learner. Nonetheless, it is thought that there might be some way to separate them in teaching materials if we can apply their use to these materials in a right way. This study claims that although it is easy to observe *implicit learning* in language acquisition process of children, *implicit learning theory* can be utilized for also adults if the appropriate techniques and methods are developed with accordance to the speech situation and the language environment.

In this paper, a new reading text is developed to show how we can make use of *implicit learning theory* in reading materials. The name of our reading text is "Tudy's Kyrgyzstan Adventure". In our text the hero of the story, i.e. Tudy, is a little alien coming from outer space. She crashes down to the earth; but she cannot remember clearly how she came to this planet. Then she tries to find out where she is and meets with a Kyrgyz man in the mountains of Kyrgyzstan. The man is amazed and touched with this little cute creature, and after a while they become good friends. However, they cannot communicate easily at the beginning, because Tudy can neither speak nor understand Kyrgyz. But, day by day, Tudy learns Kyrgyz in accordance with the speech situation. So in natural language environment Tudy starts to speak Kyrgyz little by little as the story goes on.

Most important thing in this story is that the story itself is written in readers' native language (i.e. in Turkish), not in the target language. Only the man's utterance is given in Kyrgyz without any translation equivalent. There are two streams in this text. The main storyline (or the mainstream) of the text is about Tudy, and at the forthcoming part it is about searching and finding her spaceship on the mountains of Kyrgyzstan. So only the sub-stream of the story is about Tudy's communicative skills in Kyrgyz language. However, sub-stream is also important both for the reader and for Tudy to be able to understand the mainstream more effectively, but it is not a must. In other words, the mainstream of the story is also comprehensible for the readers without the sub-stream.

In order to block the readers' learning awareness, the translations of Kyrgyz expressions are not added inside of the story, intentionally. However, the speech situation and the language

environment are well given in detail so that the reader may guess what is said in Kyrgyz easily, based on his/her native language. This is the method that is developed to make the readers learn and understand Kyrgyz from the story-line implicitly.

There are also some explicit explanations and translations of some Kyrgyz cultural words and grammatical rules, however they are not given in the written part of the story not to make the readers have online awareness about language learning.

Mankind is yearning for a way of learning foreign languages for centuries without an extra effort. In this study, a new method is introduced by adapting *implicit learning theory* practically to the reading texts. According to the outcomes of this paper, this adaptation might have a key-role for the readers to be able to acquire any input unconsciously belonging to the target language. Using this new method in reading texts enables to block the awareness of the learners, so that it becomes possible to learn a foreign language without making any extra effort.